

Asia: VN/17575/2021

Luonnos hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne muutosehdotuksista alla olevaan tekstikenttään

Yleiset kommentit

Pidämme esitettyjä lainsäädännön muutoksia yleisesti ymmärrettävinä ja tarpeellisina. Muutoksista erityisen kannatettavina pidämme opiskeluoikeuden peruuttamisen vireille tulon määrittelyä sekä jälkiohjausvelvoitetta. Ns. sora-prosessin vireille tulon määrittely on sekä opiskelijan että oppilaitoksen kannalta oleellista ja tervetullutta. Pidämme tärkeänä myös määrittää kaikissa tapauksissa milloin vireillä olo päättyy. Kyseessä oleva lainsäädäntö on opiskelijoiden oikeuksiin hyvin vahvasti puuttuva, joten uudistuksia kokonaisuuteen tulee tehdä harkiten ja opiskelijan oikeusturvasta huolehtien. Nyt esitetyt ehdotukset pääosin tällaisia ovatkin.

Korostamme samalla ennalta ehkäisevien toimien merkitystä opiskelijoiden ongelmien pahenemisen välttämiseksi. Opiskeluhuollon resurssien riittävyys ja tarvittavien tukitoimien saatavuus opiskelijoille oikea-aikaisesti ongelmien ilmetessä ovat keskeisiä keinoja tällaiseen ennaltaehkäisyyn.

Tarkemmat kommentit

Alla olevat huomiot koskevat lakiin ammatillisesta koulutuksesta esitettyjä muutoksia.

40 §. Esteettömyys opiskelijaksi ottamisessa.

Kannatamme lämpimästi sitä, että opiskeluoikeuden palauttaminen otetaan jatkossa huomioon niin, että tällaisessa tilanteessa opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös ei ole enää este opiskelijaksi ottamisessa. Muutos on opiskelijan oikeusturvan kannalta tervetullut ja aiheellinen.

Pykälään lisättäväksi ehdotettu uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevan sääntelyn soveltamisesta myös silloin, kun SORA-tutkintojen ammatillisia tutkinnon osia suoritetaan henkilökohtaistamisen perusteella on ymmärrettävä ja perusteltu.

41 §. Opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti.

Esityksessä ehdotetaan, että koulutukseen hakijalla olisi SORA-alalla velvollisuus antaa koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun pyynnöstä tiedot enintään kaksi vuotta aiemmin hakuajan päättymisestä vireille tulleesta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta asiasta, josta ei ole tehty päätöstä. Pidämme perusteluja esitykselle ymmärrettävinä, mutta ehdotus vaatisi täsmentämistä, mieluiten lainsäädännössä mutta vähintään käytännön ohjeistuksen tasolla jotta sekä hakijalle että koulutuksen järjestäjälle on selvää se, mikä riittää tällaisessa tilanteessa "tietojen antamiseksi". Hakijalle tilanne voi olla hankala, koska hänellä ei ole annettavissa virallista päätöstä eikä hänellä itsellään pääsyä kaikkeen asiaan liittyvään materiaaliin. Myös koulutuksen järjestäjälle tulee tällaisessa tilanteessa olla selvää, että mahdollisia lisätietoja tulee pyytää aiemmasta oppilaitoksesta, eikä opiskelijalta voi näitä tietoja edellyttää ehtona valitsemiselle. Pelkkä tieto vireille tulleesta opiskeluoikeuden peruuttamisprosessista ei saisi yksinään johtaa opiskeluoikeuden epäämiseen tai perumiseen. Tämä tulee selventää vähintään ohjeistuksen tasolla.

Pykälässä esitetty määrittely, jossa "päätöksellä" voitaisiin tarkoittaa myös muuta kirjausta tai toteamusta asiaa koskevan käsittelyn päättymisestä luo herkästi tulkinnanvaraisia tilanteita. Tilannetta selventää myöhemmässä pykälässä esitetty velvollisuus ilmoittaa Valviralle myös rauenneista käsittelyistä ja vireille tulon päättymisestä, mutta kyseinen ilmoitusvelvollisuus ei käsittäksemme koske kaikkia tapauksia.

81 §. Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Pidämme opiskeluoikeuden pidättämisen mahdollisuuden laajentamista koskemaan myös iäkkäiden ja vammaisten kanssa työskentelyä perusteltuna, mutta pidämme tärkeänä että asiaa koskeva sääntely on linjassa työelämän vaatimusten kanssa.

Ehdotettu muotoilu vireille tulon määrittelystä on nähdäksemme toimiva ja selkeä sekä osaltaan myös varmistaa, että opiskelijaa kuullaan asiassa ja että tämä tapahtuu tarpeeksi varhaisessa vaiheessa prosessia.

Kannatamme lämpimästi pykälään lisättäväksi ehdotettua jälkiohjausvelvoitetta, sillä Pykälään esitetty ns. jälkiohjausvelvoite, eli koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun velvoite ohjata opiskelijaa hakeutumaan muuhun koulutukseen tai tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin opiskeluoikeuden peruuttamisen jälkeen on hyvin tarpeellinen ja keskeinen. Näin voidaan turvata se, että opiskelija ei jää tällaisissa tilanteissa tyhjän päälle ja opiskelijaa autetaan tilanteessa, jossa hän on haastavassa asemassa ja joutuu miettimään tulevaisuutta. Ohjauksen tulisi olla monialaista, hyödyntäen tarpeen mukaan esimerkiksi opiskeluhyvinvoinnin palveluita sekä uraohjausta.

82 §. Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti.

Lisäys siitä, että koulutuksen järjestäjällä ei olisi oikeutta saada tietoa sellaisesta päätöksestä, jonka voidaan katsoa menettäneen merkityksensä opiskeluoikeuden palauttamisen myötä on hyvä ja opiskelijan oikeusturvaa vahvistava.

Tietojenantovelvoitetta Valviralle ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan vireilläolon päättymistä, jolla tarkoitettaisiin sitä, että järjestäjän tulisi ilmoittaa siitä, että asian käsittely olisi päätetty ilman,

että opiskelijan opiskeluoikeus olisi peruutettu tai asian käsittely olisi muuten rauennut. Muutos on kannatettava ja vahvistaa opiskelijan oikeusturvaa. Kyseisen kaltainen vireilläolon päättymisen ilmoitus opiskelijalle olisi kuitenkin syytä tehdä myös niissä tapauksissa, joissa tiedonantovelvoitetta Valviralle ei ole. Tämä vähentäisi epäselviä tilanteita.

84 §. Huumausainetestaus.

Perustelu siitä, että säännöksen täsmentämisellä vältettäisiin epätarkoituksenmukaiset katkokset opintojen etenemisessä, kun testin tulos olisi saatavilla jo käytännön tehtäviin siirryttäessä on nähdäksemme kannatettava ja muutos perusteltu.

85 a §. Opetukseen ja käytännön tehtäviin osallistumisen epääminen.

Suhtaudumme varauksella esitettyyn osallistumisoikeuden epäämismahdollisuuteen, vaikka samalla näemme tarpeen kyseiselle esitykselle. Jo nykyinen lainsäädäntö on johtanut tilanteisiin, joissa huumausainetestaukseen on velvoitettu kyseenalaisin perustein. Näemmekin uhkana sen, että epäämistoimesta voi muodostua varmuuden vuoksi käytössä olevaksi yleiskeino jota käytetään tilanteissa joissa se ei ole välttämätöntä tai tarpeettoman pitkään. Tällaista käyttöä mahdollistaa se, ettei toimesta tarvitse tehdä hallintopäätöstä. Huumausainetestaukseen osallistuminen toimii jossain määrin selkeästi hahmotettavana kriteerinä, jonka seurauksena epääminen voidaan toteuttaa, mutta muut perustelut luovat helposti hyvin tulkinnanvaraisia tilanteita, joista opiskelija ei voi edes valittaa. Epäämistoimen käytöstä tuleekin laatia selkeä kriteeristö, jotta on selvää millaisissa tapauksissa epäämiseen voidaan turvautua. HOKSin päivittäminen epäämistoimia käytettäessä on edellä mainitut uhat huomioiden erityisen kannatettavaa ja tarpeellista.

Pykälän toisessa momentissa mainittu opiskelijahuollon palveluihin ohjaaminen ja muu tuki tulisi päteä myös 3 ja 4 momentissa ja ne voisi mainita HOKSin yhteydessä 5 momentissa.

85 b §. Opiskeluoikeuden pidättäminen.

Miksi informointivelvollisuus eroamiseksi katsomisesta koskisi vain oppivelvollisia ja heidän huoltajiaan? On ymmärrettävää, että oppivelvollisia huomioidaan erityisesti, mutta kyseinen tieto on hyvin relevanttia myös muille opiskelijoille.

93 §. Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa.

Menettelysäännön yhdenmukaistaminen lukiolain kanssa vastaavaksi on ymmärrettävää.

Eryteisesti kannatamme esitystä kirjaamisvelvoitteen lisäämisestä pykälään. Tämä vahvistaa opiskelijan oikeusturvaa.

Pidämme järjestäjäneutraliteetin ja päätöksenteon asiantuntevuuden kannalta ongelmallisena kyseisen pykälän mainintaa siitä, että rekisteröidyn yhteisön tai säätiön kohdalla oppivelvollisen opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta

erottamisesta sekä opiskeluoikeuden pidättämisestä päättää kuitenkin kyseisen koulutuksen järjestäjän kotipaikan mukaisen kunnan asettama monijäseninen toimielin rehtorin esityksestä. Monet koulutuksen järjestäjät toimivat nykyisin monipaikkaisesti ja käytännössä järjestäjän kotipaikka voi olla toisella puolella Suomea suhteessa opiskelijaan, jonka tapauksesta päätetään.

97 §. Opiskelijan eronneeksi katsominen.

Pidämme muutosta ymmärrettävänä.

113 §. Muutoksenhaku opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan.

Emme kannata pykälän kumoamista. Esitetyt perustelut ovat osin kannatettavat, mutta käytännön seuraukset olisivat opiskelijoille negatiiviset. Käsittelyyn tulevat tapaukset koskevat opiskelijan oikeutta jatkaa opintojaan ja tällaisessa tilanteessa hallinto-oikeuksien käsittely pitkin odotusaikoinen lisää epätietoisuutta ja oikeudellisesti epävarmaa aikaa kohtuuttomasti. Tilannetta pahentaa se, että niin monessa oikeusturvalautakunnan tapauksessa päätös on pitänyt palauttaa koulutuksen järjestäjälle uudelleen käsiteltäväksi tai näiltä pyydetty lisätietoja lautakunnan käsittelyä varten. Jos näitä toimia tehdään myös hallinto-oikeudessa yhtä usein kuin nyt, tämä viivästys kertautuu todella pitkäksi käsittelyajaksi.

Voitte arvioida muutosehdotusten vaikutuksia alla olevaan tekstikenttään

-

Tujula Matti
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry